

שמה דירה".

האם לימא שבריייתא זו שיטת רבנן היא, ולא שיטת רבי יהודה.

והיינו, דירת האדם בבית בעל כרחו, חשובה היא דירה כדי להתחייב במזווה. ולפיכך, אף על פי שאין הכהן הגדול דר שם מרצונו, אלא מפני שנצטוינו להפרישו באותם שבעת ימים, והוא דר שם בעל כרחו, מכל מקום נחשבת הלשכה בית דירה להתחייב במזווה באותם ימים.

ומסקינן: אפילו תימא תאמר שהבריייתא סוברת כרבי יהודה, אין אלו שתי גזירות.

ורבי יהודה סבר "דירה בעל כרחו — לא שמה דירה", ולכן, אין הלשכה חייבת במזווה מדאורייתא.

אלא, כולה חדא גזירה היא. כיון שמדרכנן מחשיבים את הלשכה כדירה לחיוב מזווה, וממילא אף שער נקנור — שדרכו היו נכנסין הנכנסים ללשכת פרהדרין — חייב במזווה, כדין שער בית החייב במזווה.⁽³⁴⁾

אבל סוכה אינה דירה בעל כרחו, לפי שיוצא ממנה לביתו, אל אשתו ובניו, והולך הנה והנה, כפי רצונו.⁽³³⁾

תנו רבנן: כתוב בתורה "וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך".

וכן שאר לשכות שהיו במקדש, שהיה בהם בית דירה, כיון שלא דרו בהן הכהנים מרצונם, אלא לצורך עבודתם, לא נחשבו דירה להתחייב במזווה.

ודרשינן: אחד שערי בתים, ואחד שערי חצירות שנכנסים דרכן לבתים, ואחד שערי מדינות, המוקפות הרים ויערות, ונכנסין למדינה דרך אותן שערים, ואחד שערי עיירות — בכלן יש בהן חובת מצוה למקום, לקבוע בהן מזווה, משום שנאמר "וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך".

ורק מדרכנן הוא דתקינו לה ללשכת פרהדרין שיעשו בה מזווה, כדי שלא יאמרו "כהן גדול חבוש בבית האסורין".

והוינן בה: מאן תנא להא דתנו רבנן:

אמר ליה אבוי לרב ספרא: הני אבולי [שערי] דמחוזא, שהיתה עיר שרובה ישראל — מאי טעמא לא עבדו להו רבנן מזווה? והרי נתרבו שערי עיירות לחיוב מזווה.

יא-א כל השערים שהיו שם בעזרה, לא היה להם מזווה, חוץ משער נקנור, משום שלפנים ממנו היתה לשכת פרהדרין. וכל שער שנכנסים דרכו לבית, חייב במזווה.

34. כרחו פטורה משום דהוי דירת עראי. ובסוכה צריך שתהיה נחשבת לדירת קבע, לרבי יהודה.

33. כן פירש בתו"י. ובשפת אמת פירש שסוכה, כיון שיכול לבנותה בכל מקום שחפץ, חשיבה דירה גמורה.

34. בחידושי רבי אריה לייב הקשה: מה היתה

ועיין שם עוד הסבר באופן אחר, שדירה בעל

ולכן לא הצריכו בדיקה למזוזות רבים אלא רק פעמיים ביובל.

ואמר רבי יהודה: מעשה בארטבין [שם אדם, או שם אומנות] אחד שהיה בודק מזוזות בשוק העליון של צפורי. ובשעת מעשה מצאו קסדור אחד [שוטר ממונה מטעם המלך], ונטל ממנו, בעלילה שהוא עושה כשפים, אלף זוז.

ותמהינן: וכי חוששין לסכנה בשעת קיום מצוה?

והאמר רבי אלעזר: שלוחי מצוה אינן נזוקין.

ומשנינן: היבא דקביע חיזקא, וכגון בערים שמצוי בהם מעלילי עלילות, שאני. וחוששין אפילו בשעה שמקיים מצוה.

דכתיב "ויאמר שמואל [לה']": איך אלך [למשוח את דוד], ושמע שאול, והרגני."

והרי על פי הדבור הלך, ואף הקדוש ברוך הוא לא השיבו שאין לו לחשוש, אלא "ויאמר ה': עגלת בקר תקח בידך, ואמרת לזבח לה' באתי".

והטעם שחשש שמואל, מפני שהיה זה חשש מצוי.

ותני רב כהנא קמיה דרב יהודה: בית התבן שתשמישו לאחסן בו תבן, ואינו מיועד לדירת אדם, וכן בית הבקר, ובית מחסן העצים, ובית מחסן האוצרות של יין או שמן או תבואה — פטורים מן המזוזה.

אמר ליה: הנהו שערים לא נעשו ככניסה לעיר, אלא לשם חזוק לבנין הבנוי מעל השער, הנקרא "אקרא דכובי", הוא דעבידי.

אמר ליה אביי: והרי משום היותם שער ל"אקרא דכובי" גופה — תבעי מזוזה לאותם שערים, שהרי נכנסין דרכם לבנין הזה.

ובית זה עצמו יחייב במזוזה, דהא אית בה [שהרי יש בו] בית דירה לשומר בית האסורין.

דהא תניא: בית הכנסת שיש בו בית דירה לחזן [שמש] בית הכנסת — חייבת הדירה במזוזה. ואף על פי שבית הכנסת עצמו אינו חייב במזוזה.

ומוכח שדירתו של שומר חשובה דירה לחייב במזוזה.

אלא, אמר אביי: הטעם שלא עשו מזוזה בשערי מחוזא הוא משום חשש סכנה, שלא יאמרו על המזוזה שהיא כישוף שעשו ישראל בשערי העיר. וכמעשה שהיה.

דתניא: מזוזות יחיד חוששין לה שמא ברבות הימים נפסלה, ולכן תיקנו שתהא נבדקת אם היא קיימת וכשירה פעמיים בשבוע [שבע שנים].

ואילו מזוזה של רבים לא הטריחו עליהם יותר מדאי, שמא מרוב טרחה יתרשלו ולא יקיימו את חיובם, מתוך שיסמכו כל אחד על חברו.

דירה, אלא הוא חיוב מחדש שתהיה שם מזוזה מפני הרואין.

ההוה אמינא שזה נחשב גזירה לגזירה? והוכיח מזה שחיוב המזוזה הזה אינו מתורת

והכי קתני: מקומות האלו פטורים הם לגמרי ממזוזה. ואף על פי שיש בהם גם שמוש של בני אדם, שהרי הנשים מתקשטות בהן, אין שמוש זה חשוב לענין דירה, ולכן הם פטורין ממזוזה.

אמר ליה רב כהנא: וכי כך הוא הדין, שאף על פי שהנשים מתקשטות בהן — פטורין הם ממזוזה?

והתניא בברייתא נוספת: רפת בקר — פטורה מן המזוזה.

ואם היתה רפת שהנשים מתקשטות בה — חייבת היא במזוזה!

אלא בהכרח, מאי אית לך למימר, לדבריך, כדי ליישב סתירת הברייתות: שדין מתקשטות — פלוגתא דתנאי היא, וכפי שיבואר.

אם כן, לדידי נמי יש לומר שהחויב במזוזה של רפת פתמא, שאין רוחצות שם הנשים — פלוגתא דתנאי היא.

דתניא: כתוב בתורה "וכתבתם על מזוזות ביתך".

ודרשינן: "ביתך" — אינו חייב במזוזה אלא הבית המיוחד לך לדירה.

פרט לבית התבן, ולבית הבקר, ולבית העצים, ולבית האוצרות. שכיון שאין תשמישן לדירת אדם — פטורין מן המזוזה.

ויש מחייבין את המקומות האלה במזוזה.

וטעם הפטור הוא, מפני שהנשים נאותות בהן.

ומפרש רב כהנא מאי נאותות? — רוחצות שם.

כי היות והנשים עומדות שם ערומות, מקום של גנאי הוא, ואין זה כבוד שמים שתהיה שם מזוזה.

אמר ליה רב יהודה: לדבריך, דטעמא שפטורים אותם מקומות מחיוב מזוזה הוא רק משום דרוחצות שם נשים, יש לדקדק:

הא בתי אוצרות פתמא, שאין רוחצות בהן הנשים — חייבין במזוזה!

והתניא בברייתא אחרת: רפת בקר פטורה מן המזוזה.

ולא נזכר בה שהפטור הוא רק באופן שרוחצות שם.⁽³⁵⁾

ובעל כרחינו צריך לפרש אף בברייתא הראשונה שבית התבן ובית הבקר, אף במקום שאין נשים רוחצות בו, פטור ממזוזה.

וטעם הפטור הוא אחר — משום שאינם עשויים לדירת אדם.

ואלא מאי, מה זה ששנה רב כהנא לפני רב יהודה "מפני שהנשים נאותות בהם"?

כוונתו לומר שמתקשטות הנשים שם.

מצוי שם בקביעות היו הנשים רוחצות. וע"ע בשיח יצחק.

35. כן פירש תו"י, והתוס' פירשו שרפת בקר פירושו מקום שהבקר מצוי בה תמיד, ואין דרך הנשים לרחוץ בו. ורק בבית הבקר שאין הבקר

אך באמת אמרו כולי עלמא, שבית הכסא, ובית הבורסקי, ובית המרחץ, ובית הטבילה, וכן המקומות שהנשים נאותות בהן – פטורין מן המזוזה.

ומבאר הגמרא:

רב כהנא מתריץ [מפרש] ברייתא זו – לטעמיה.

ורב יהודה מתריץ אותה – לטעמיה.

רב כהנא מתריץ לטעמיה, שתנא קמא דורש מתיבת "ביתך" שיהיה ביתך המיוחד לך לדירה.

וממעטינן: פרט לבית התבן ולבית הבקר ולבית העצים ולבית האוצרות שפטורים מן המזוזה, ואפילו בסתם שאין בהם תשמיש של גנאי.

ויש תנאים אחרים שמחייבים בסתם.

באמת אמרו כולם, שבית הכסא ובית הבורסקי ובית המרחץ ובית הטבילה וכן בתים שהנשים נאותות בהן.

ומאי מה פירוש נאותות – רוחצות בהן.

כל אלו פטורין מן המזוזה.

נמצא לפי פירושו של רב כהנא, שהברייתא ששנה הוא קמיה דרב יהודה – שבת האוצרות אינם פטורים, אלא מפני שהנשים רוחצות בהן, אבל בסתם חייבין – סוברת כהתנאים שמחייבין בברייתא זו.

והברייתא שהביא רב יהודה שרפת בקר פטורה אפילו בסתם, סוברת כתנא קמא דברייתא זו.

ומקשינן: אי הכי, שנאותות היינו רוחצות, מה הוסיפה הברייתא להשמיענו דין זה שהנשים רוחצות בהן?

הרי היינו בית המרחץ, שכבר נזכר קודם לכן.

ומשינן: אשמעינן בית המרחץ שהוא מרחץ דרבים.

ולאחר מכן אשמעינן בתי האוצרות שהנשים רוחצות בהן, שהן מרחץ דיחיד.

וחידוש נוסף הוא, כי סלקא דעתך אמינא שרק מרחץ דרבים פטור משום דנפיש זוהמיה [שטינופו מרובה], וגנאי גדול הוא.⁽³⁶⁾

אבל מרחץ דיחיד, דלא נפיש זוהמיה אימא אין זו דירת גנאי, וליחייב במזוזה.

קא משמע לן, שאף מרחץ זה פטור.

ורב יהודה מתריץ לטעמיה: דהכי קתני:

תנא קמא דורש מתיבת "ביתך" שאינו חייב אלא ביתך ה"מיוחד לך" לדירה גמורה, ולפיכך ממעט בית התבן ובית הבקר ובית העצים ובית האוצרות – שאינם נחשבים דירה ממש – שפטורים מן המזוזה.

36. מרובה פטורים משום שאין זה כבוד שמים. עייש"ה.

36. בשיח יצחק פירש שמרחץ דרבים שנפיש זוהמיה פטורו משום שאינו עשוי לכבוד, וכדלהלן. ואף בתי האוצרות שאין זיהומם

ואפילו באופן שיש בהם גם תשמיש אדם, וכגון שהנשים מתקשטות בהן.

ויש תנאים אחרים המחייבין גם בבית שכזה, כיון שמתקשטות בו.

אבל בתי אוצרות סתם, שאין הנשים מתקשטות בהן — לדברי הכל פטור.

באמת אמרו כולם: בית הכסא ובית הבורסקי ובית המרחץ ובית הטבילה, באלו שיעקר תשמישן לגנאי, הרי אף על פי שהנשים גם מתקשטות בהן — הרי הם פטורין מן המזוזה, משום דנפיש זוהמיה.

נמצא לפי פירושו של רב יהודה, שהברייתא הראשונה ששנה לפניו רב כהנא סוברת כתנא קמא, הפוטר בתי אוצרות אפילו אם הנשים מתקשטות בהם. ואילו הברייתא הנוספת שהזכיר רב כהנא לחייב בכגון זה, סוברת כמו התנאים החולקים על תנא קמא.

ומותבינן: וכי לרב יהודה, בתי התבן, הבקר, העצים והאוצרות סתמא — לדברי הכל פטור!?

והתניא: מה שכתוב במזוזה "ובשעריך" — דרשינן לרבות:

אחד שערי בתיב, ואחד שערי הצירות, ואחד שערי מדינות, ואחד שערי עיירות, וכן רפת בקר, ולולין של תרנגולין, ומתבן [בית התבן], ואוצרות יין, ואוצרות שמן — כולם חייבין במזוזה.

י-ב יכול שאני מרבה להתחייב במזוזה אף בית שער, שהוא ביתן קטן לפני שער החצר, ונכנסין דרכו לחצר, וכן אכסדרה, שהוא פרודור שלפני הבית, וכן מרפסת העשויה כמעבר לפני פתחי הדירות שבעליות?

תלמוד לומר "על מזוזות ביתך". ללמדנו שאין חיוב מזוזה אלא ב"בית":

מה בית הוא מיוחד לדירה, וזהו המחייב במזוזה.

יצאו כל אלו, שאין הם עצמן מיוחדין לתשמיש של דירה, ואינן אלא מבוא ומעבר לבית, ולכן פטורין ממזוזה.

יכול שאני מרבה לחייב אף בית הכסא, ובית הבורסקי, ובית המרחץ, ובית הטבילה?

תלמוד לומר "בית". ואף אלו אינם כבית. כי מה בית העשוי להשתמש בו תשמישים של כבוד, אף כל בית העשוי לכבוד חייב במזוזה.

יצאו אלו, שאין עשויין לתשמישי כבוד, שבית הכסא ובית המרחץ תשמישן גנאי הוא מפני זוהמתן. ובית הבורסקי משום שריחו רע. ובית הטבילה מפני שטובלין בו ערום. ולכן אין בהם חיוב מזוזה.

יכול שאני מרבה לחייב אף את הר הבית, והלשכות, והעזרות, במזוזה?

תלמוד לומר "בית". ודרשינן: מה בית סתם שהוא חול, אף כל בית אינו חייב אלא כשהוא חול.

יצאו אלו, שהן קודש, ואינם חשובים בית להתחייב במזוזה.

והרי לנו תנא הסובר שבתי אוצרות ובית הבקר סתם חייבים במזוזה.

וקשה על מה דאמרינן לעיל לדברי רב